

Sygn. akt I C 1394/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 lutego 2019 r.

Sąd Rejonowy Gdańsk – Północ w Gdańsku I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSR Marek Jasiński

Protokolant: Szymon Cieszyński

po rozpoznaniu w dniu 29 stycznia 2019 r. w Gdańsku

na rozprawie

spraw z powództwa K. W. i B. N. (1)

przeciwko B. G.

i z powództwa wzajemnego J. G. (1)

przeciwko B. N. (1)

w sprawie o sygn. akt I C 1394/15:

I. zasądza od B. G. na rzecz K. W. kwotę 36 435,37 zł (trzydzieści sześć tysięcy czterysta trzydzieści pięć złotych trzydzieści siedem groszy) wraz z odsetkami liczonymi od kwot:

1. 34 615,15 zł od 15 maja 2015 r. do 31 grudnia 2015 r. – ustawowymi, zaś od 1 stycznia 2016 r. do dnia zapłaty, ustawowymi za opóźnienie,
2. 1820,22 zł – ustawowymi za opóźnienie od 29 stycznia 2019 r. do dnia zapłaty;

II. w pozostałym zakresie powództwo oddala;

III. kosztami procesu obciąża w całości pozwanego J. G. (1), pozostawiając ich szczegółowe wyliczenie referendarzowi sądowemu;

w sprawie o sygn. akt I C 1518/15:

I. zasądza od B. G. na rzecz B. N. (1) kwotę 36 255,37 zł (trzydzieści sześć tysięcy dwieście pięćdziesiąt pięć złotych trzydzieści siedem groszy) wraz z odsetkami liczonymi od kwot:

1. 34 615,15 zł od 15 maja 2015 r. do 31 grudnia 2015 r. – ustawowymi, od 1 stycznia 2016 r. do dnia zapłaty – ustawowymi za opóźnienie,
2. 1620,22 zł – ustawowymi za opóźnienie od 29 stycznia 2019 r. do dnia zapłaty;

II. w pozostałym zakresie powództwo oddala;

III. oddala powództwo wzajemne;

IV. kosztami procesu obciąża w całości pozwanego J. G. (1), pozostawiając ich szczegółowe wyliczenie referendarzowi sądowemu.

Sygn. akt I C 1394/15

UZASADNIENIE

W sprawie zarejestrowanej pod sygn. akt I C 1394/15 powódka K. W., pozwem skierowanym przeciwko pozwanemu J. G. (1), domagała się zasądzenia od niego na swoją rzecz kwoty 34.615,15 zł tytułem zachowku po J. K. (1), będącej matką stron – wraz z odsetkami od dnia 13 maja 2015 r. do dnia zapłaty i kosztami procesu.

W sprawie zarejestrowanej pierwotnie pod sygn. akt I C 1518/15 powódka B. N. (1), pozwem skierowanym przeciwko pozwanemu J. G. (1), domagała się zasądzenia od niego na swoją rzecz kwoty 34.615,15 zł tytułem zachowku po J. K. (1), będącej matką stron – wraz z odsetkami od dnia 22 maja 2015 r. do dnia zapłaty i kosztami procesu.

W uzasadnieniach obu pozwów powódki wskazały, że pozwany nabył w całości, na podstawie testamentu, spadek po J. K. (1). Jej ustawowymi spadkobiercami są natomiast pozwany i obie powódki. W skład spadku wchodzi spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego nr (...) położonego przy ul. (...) w G., o wartości 190.000 zł oraz oszczędności na rachunku bankowym spadkodawczyni w kwocie 17.690,92 zł. B. N. (1), K. W., a także ich dzieci, tj. K. i W. S. oraz M. i P. N., zostali w ww. testamencie wydziedziczeni z uwagi na uporczywe niedopełnianie wobec spadkodawczyni obowiązków rodzinnych, nie utrzymywanie z nią kontaktów i brak wsparcia, co w rzeczywistości nigdy nie zaistniało – wobec powyższego zachodzi podejrzenie, że spadkodawczyni mogła nie być świadoma treści złożonego oświadczenia.

W odpowiedziach na pozwy, pozwany J. G. (1) wniósł o oddalenie obu powództw w całości oraz obciążenie powódek kosztami postępowania wg norm przepisanych. W sprawie I C 1518/15 pozwany złożył także powództwo wzajemne, domagając się zasądzenia od B. N. (1) kwoty 2.984,13 zł z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu wzajemnego do dnia zapłaty.

Pozwany wskazał, iż uznaje powództwo co do zasady, bowiem nie kwestionuje faktu, że spadkodawczyni nie miała podstaw do wydziedziczenia powódek. Niemniej powódki przez szereg miesięcy zamieszkiwały w lokalu wchodzącym w skład masy spadkowej, nie opłacając należności za opłaty eksploatacyjne, które zmuszony był uregulować pozwany. W okresie od dnia śmierci spadkodawczyni pozwany uregulował z tego tytułu łącznie kwotę 2.476,68 zł, tak więc wysokość zachowków należnych każdej z powódek winna być pomniejszona o kwotę 1.492,05 zł. Pozwany poniósł także koszty pogrzebu (łącznie 8.774 zł), co oznacza, iż każda z powódek winna partycypować w tych kosztach w kwotach po 2.925 zł. Pozwany przekazał też powódkom kwotę 500 zł na zakup różnego rodzaju gadżetów i elementów ubioru do trumny, a także na zakup artykułów żywnościowych dla przyjezdnych gości (przed i po stypie). Każda z powódek winna partycypować w tych wydatkach w kwocie po 166,66 zł. Pozwany „założył” za powódki także pieniądze na wieńce pogrzebowe – za K. W. 200 zł, a za B. N. (1) kwotę 170 zł. Ponadto w skład schedy, o czym powódki nie wspomniały, wchodzi wyposażenie i inne ruchomości znajdujące się w lokalu spadkodawczyni, które zostały zabrane przez powódki. Wśród tych ruchomości były m. in. telewizor o wartości co najmniej 1.500 zł, rower stacjonarny (ok. 700 zł), maszyna do szycia (400 zł) garderoba spadkodawczyni, w tym futra, płaszcze, sukienki etc. (łącznie ok. 5.000 zł), wyroby ze złota (łącznie ok. 6.000 zł) – 3 łańcuszki, 3 obrączki, 2 pierścionki – jeden z brylantem, drugi z akwamaryną, kilka (co najmniej 5) srebrnych monet z wizerunkiem J. P. (400 zł/szt.), co najmniej 4 monety złote o nominale 20 marek niemieckich (min. 300 €/szt. – łącznie ok. 4.040 zł), pościel, ręczniki, srebrne sztucce, zastawa porcelanowa (łącznie co najmniej 2.000 zł), leżanka (400 zł). Tym samym, skoro powódki wyprowadziły z mieszkania mienie spadkowe o wartości co najmniej 22.040 zł, udział każdej z nich w zachowku powinien być pomniejszony o kwotę 9.184 zł. Pozwany zakwestionował także wskazaną wartość lokalu wchodzącego w skład spadku, wskazując, iż jego wartość wynosi ok. 108.000 zł. W związku z powyższym pozwany wskazał, że powódki winny ponieść koszty związane ze spadkiem w kwocie przewyższającej wysokość należnego im zachowku.

Postanowieniem wydanym na rozprawie w dniu 31 maja 2017 r. sprawę I C 1518/15 połączono do wspólnego rozpoznania i rozstrzygnięcia ze sprawą I C 1394/15.

Pismem z dnia 29 stycznia 2019 r. powódki zmodyfikowały żądanie pozwu wskazując, iż każda z nich domaga się zasądzenia od pozwanego kwoty 37.865,15 zł z ustawowymi odsetkami od kwoty 34.615,15 zł od dnia 15 maja 2015 r. do dnia zapłaty oraz od kwoty 3.250 zł od dnia doręczenia pozwanemu pisma z 29 stycznia 2019 r. do dnia zapłaty.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Spadek po zmarłej w dniu 23 kwietnia 2012 r. J. K. (1) nabył na podstawie testamentu notarialnego z dnia 2 marca 2000 r. w całości jej syn, J. G. (1). Do kręgu spadkobierców ustawowych po J. K. (1) należały jej dzieci: J. G. (1), K. W. i B. N. (1). W przedmiotowym testamencie spadkodawczyni wydziedziczyła córki B. N. (1) i K. S. (1) (obecnie W.), a także ich dzieci, a swoje wnuki: M. i P. N. oraz K. i W. S. – z uwagi na uporczywe niedopełnianie przez nich wobec spadkodawczyni obowiązków rodzinnych, nie okazywanie zainteresowania jej losem, nie utrzymywanie z nią kontaktów, brak pielęgnacji w chorobie i brak jakiegokolwiek wsparcia finansowego ani duchowego.

/ **bezsporne** , nadto: testament – k. 922-923, postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku – k. 924/

Spadkodawczyni nie miała podstaw do wydziedziczenia powódek oraz ich zstępnych, bowiem w rzeczywistości uporczywe niedopełnianie wobec spadkodawczyni obowiązków rodzinnych nie zaistniało – powódki utrzymywały ze zmarłą dobre kontakty, wyjeżdżały wspólnie na wakacje, uczestniczyły w uroczystościach rodzinnych, odwiedzały i wspierały matkę, w tym przez pomoc materialną.

/ **bezsporne** , nadto: kartki pocztowe z życzeniami – k. 18, dokumentacja fotograficzna – k. 19-40, 422, 492-493, dokumenty poświadczające terminy urlopów B. N. w zw. z chorobą matki wraz z tłumaczeniami – k. 386-390, dokumentacja medyczna – k. 391-394, 414-415, potwierdzenia rezerwacji lotów – k. 395-396, potwierdzenia nadania paczek – k. 397-405, potwierdzenia przekazów pieniężnych – k. 406-408, potwierdzenia wysłania listów – k. 409-410/

W skład masy spadkowej po J. K. (1) wchodził spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego nr (...) położonego przy ul. (...) w G., oraz oszczędności na rachunku bankowym spadkodawczyni w kwocie 17.690,92 zł.

/ **bezsporne** , nadto: wyciąg z rachunku – k. 15, pismo (...) – k. 70/

Oszacowana na dzień wyceny wartość rynkowa spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu nr (...) przy ul. (...) w G. wynosi 205.000 zł.

/ **dowód** : opinia biegłego w zakresie szacowania wartości nieruchomości J. M. wraz z załącznikami – k. 894-915/

W skład masy spadkowej po J. K. (1) wchodziły także znajdujące się w ww. lokalu ruchomości. Były to stare meble (sprzed ponad 20 lat), sprzęty gospodarstwa domowego i odzież, nieznaczna ilość biżuterii, rower stacjonarny. Część z tych przedmiotów (zwłaszcza odzież) pozwane, które zajmowały lokal przez jakiś czas po jej śmierci, wyrzuciły, część oddały dalszej rodzinie. Biżuterią się podzieliły, rower stacjonarny wzięła B. N. (1). W lokalu spadkodawczyni znajdował się także 21” telewizor, zakupiony w 2010 r. za kwotę ok. 1.200-1.500 zł przez M. N. (1), który dożyłotnio użył go swojej babce, a po jej śmierci zabrał go, po czym ofiarował matce (B. N. (1)).

/ **dowód** : zeznania świadków A. S., K. S. (2), Ż. T., M. N. (1), A. G., I. C., J. G. (2), przesłuchanie B. N. (1) – k. 154 (protokół elektroniczny), przesłuchanie stron – k. 319 (protokół elektroniczny), zeznania świadków A. G., I. C. – k. 349 (protokół elektroniczny), zeznania świadka M. N. (2) – k. 536-538, zeznania świadka M. N. (1) – k. 538-539, zeznania świadka Ż. T. – k. 540-541, zeznania świadków A. G., I. C., J. G. (2) – k. 605 (protokół elektroniczny), zeznania świadków A. S., K. S. (2), J. K. (2), przesłuchanie K. W. – k. 657 (protokół elektroniczny), przesłuchanie stron – k. 702 (protokół elektroniczny), przesłuchanie pozwanego – k. 790 (protokół elektroniczny)/

Wartość biżuterii, którą wzięła B. N. (1) wynosiła ok. 150 zł, wartość roweru stacjonarnego ok. 30 zł.

/ **okoliczności przyznane przez powódkę** , vide: przesłuchanie B. N. (1) – k. 702 (protokół elektroniczny)/

B. N. (1) przebywała w lokalu do października 2012 r. Do tego czasu opłaty mieszkaniowe regulowane były terminowo, pieniądze na ich pokrycie powódka m. in. pożyczyla od J. K. (2).

/ **dowód** : zestawienie (...) P. – k. 667, oświadczenie J. K. (2) – k. 668, przesłuchanie B. N. (1) – k. 702 (protokół elektroniczny), zeznania świadka J. K. (2) – k. 657 (protokół elektroniczny), zeznania świadka Ż. T. – k. 540-541/

Spadkodawczyni miała wykupione (...) (polisa nr (...)). Uprawnionym do wypłaty ubezpieczenia był J. G. (1), któremu też następcą prawnym ww. ubezpieczyciela, (...) na (...) S. A. w W., wypłacił z tego tytułu kwotę 4.500 zł.

/ **bezsporne** , nadto: polisa – k.187, pismo (...) (...) – k. 340/

J. G. (1) w związku z pogrzebem spadkodawczyni poniósł koszty w łącznej kwocie 4.078,70 zł, z czego:

- 590 zł z tytułu organizacji pochówku przez(...)sp. z o. o. w G. (m. in. wykopanie i zasypanie grobu, obsługa pogrzebu, trumna, krzyż z tabliczką, przygotowanie i przewóz ciała, rozebranie i ustawienie nagrobka, wieniec i wiązanka pogrzebowa), przy czym łączny koszt tych usług wyniósł 4.590 zł, jednak kwota 4.000 zł została pokryta z zasiłku pogrzebowego;
- 1.764,70 zł z tytułu przedłużenia ważności grobu, opłaty eksploatacyjnej i udostępnienia kaplicy do ceremonii przez(...) (...)w G.;
- 350 zł za celebrę pogrzebową;
- 504 zł z tytułu organizacji stypy;
- 500 zł przekazane powódkom na zakup różnego rodzaju gadżetów i elementów ubioru do trumny, a także na zakup artykułów żywnościowych dla przyjezdnych gości;
- 370 zł na kwiaty.

/ **częściowo bezsporne** , nadto: faktury – k. 106-108, KP – k. 109, kosztorys – k. 110, pismo ZUS – k. 193/

K. W. i B. N. (1) wzywały J. G. (1) do wypłacenia zachowku po zmarłej matce, przy czym B. N. (1) żądała zachowku w wysokości 45.000 zł w terminie do 31 maja 2015 r. W odpowiedzi, pismem z dnia 21 maja 2015 r. pełnomocnik J. G. (1) poinformował ją, że wobec wydziedziczenia, brak jest podstaw do wypłaty zachowku. Pismem z dnia 13 maja pełnomocnik J. G. (1) odmówił także wypłaty zachowku na rzecz K. W., w związku z czym jej pełnomocnik, pismem z 28 maja 2015 r., wezwał spadkobiercę do zapłaty zachowku w wysokości 45.000 zł w terminie 14 dni.

/ **dowód** : pismo z 28. 05. 2015 r. – k. 133, wezwanie – k. 134, pismo z 21. 05. 2015 r. – k. 413/

Sąd zważył, co następuje:

Ustalając stan faktyczny sprawy Sąd oparł się na przywołanych w poprzedzającej części niniejszego uzasadnienia dokumentach, zeznaniach świadków, dowodzie z przesłuchania stron oraz na opinii biegłego sądowego. Jeżeli chodzi o osobowe środki dowodowe, to wskazać należy, że z uwagi na więzy rodzinne łączące strony oraz część świadków, a także na istniejący między nimi konflikt, Sąd podszedł do tych dowodów z dużą ostrożnością i co do zasady wziął je pod uwagę w zakresie, w jakim nie były one sprzeczne ze stanowiskiem stron, bądź też znalazły potwierdzenie w innym materiale dowodowym. Jeżeli chodzi o opinię biegłego (który to dowód przeprowadzony został na okoliczność wartości wchodzącego w skład spadku spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu), należy wskazać, że przed połączeniem obu spraw (I C 1394/15 i I C 1518/15), w każdej z nich dopuszczono dowód z opinii biegłego rzeczoznawcy.

Opinie te znacznie różniły się między sobą – biegła M. S. wskazała, że wartość przedmiotowego prawa wynosi 213.000 zł, natomiast biegła M. B. ustaliła ją na 143.600 zł. Z uwagi na tak znaczne rozbieżności, których nie usunęły opinie uzupełniające, a także z uwagi na kwestionowanie tych opinii przez strony, Sąd dopuścił dowód z kolejnej opinii, którą sporządził biegły J. M.. Opinia ta została wydana przez osobę dysponującą odpowiednią wiedzą fachową, adekwatną do przedmiotu opinii, jest rzetelna, pełna i jasna, a zawarte w niej wnioski końcowe wynikają w sposób logiczny z przesłanek, w oparciu o które zostały wyprowadzone. Sąd nie znalazł podstaw, by kwestionować przyjętą przez biegłą metodologię. Należy też podkreślić, że tej opinii żadna ze stron nie kwestionowała, stąd też Sąd, w zakresie ustalenia wartości wspomnianego prawa, oparł się w całości na przedmiotowym dowodzie.

W zakresie określonym w wyroku powództwo zasługiwało na uwzględnienie.

Poza sporem pozostawał krąg osób, które byłyby powołane do dziedziczenia, gdyby spadkodawczyni nie pozostawiła testamentu, fakt, iż spadkobierca nie zaspokoił roszczenia powódek o wypłatę sumy pieniężnej z tytułu należnego im zachowku, jak również fakt, iż wydziedziczenie powódek dokonane zostało bezpodstawnie (w związku z czym pozwany uznał powództwo co do zasady).

Zgodnie z art. 991 k.c. zstępnym, małżonkowi oraz rodzicom spadkodawcy, którzy byliby powołani do spadku z ustawy, należą się, jeżeli uprawniony jest trwale niezdolny do pracy albo jeżeli zstępny uprawniony jest małoletni – dwie trzecie wartości udziału spadkowego, który by mu przypadął przy dziedziczeniu ustawowym, w innych zaś wypadkach – połowa wartości tego udziału (zachówek). Jeżeli uprawniony nie otrzymał należnego mu zachowku bądź w postaci uczynionej przez spadkodawcę darowizny, bądź w postaci powołania do spadku, bądź w postaci zapisu, przysługuje mu przeciwko spadkobiercy roszczenie o zapłatę sumy pieniężnej potrzebnej do pokrycia zachowku albo do jego uzupełnienia.

Dla ustalenia należnego powódkom zachowku konieczne jest zatem ustalenie w pierwszej kolejności składu masy spadkowej oraz kręgu osób, które byłyby spadkobiercami ustawowymi w razie niesporządzenia testamentu.

Krąg osób, które byłyby powołane do dziedziczenia nie jest, jak już wskazywano, sporny – są to powódki i pozwany, będący dziećmi spadkodawczyni, a każde z nich byłoby powołane do spadku w 1/3. Niespornym było także, że jedynym spadkobiercą z mocy testamentu został pozwany, a zatem powódkom przysługuje zachówek w wysokości połowy wartości udziału spadkowego, który by im przypadął przy dziedziczeniu ustawowym, to jest 1/6.

Skład spadku po J. K. (1) był częściowo sporny – strony zgadzały się co do tego, iż w jego skład wchodzi środki na rachunku bankowym spadkodawczyni w kwocie 17.690,92 zł, a także spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego nr (...) położonego przy ul. (...) w G.. Sporna natomiast była wartość przedmiotowego prawa, którą Sąd – jak wskazano – ustalił na podstawie opinii biegłego J. M. na kwotę 205.000 zł.

Wbrew twierdzeniom pozwanego, brak było podstaw, aby wartość lokalu mieszkalnego na potrzeby ustalenia substratu zachowku obniżyć o połowę ze względu na partycypowanie przez pozwanego w kosztach przekształcenia prawa do lokalu w spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu. Niezależnie od udowodnienia wysokości tego świadczenia – przekształcenie miało miejsce w połowie lat osiemdziesiątych, zatem konieczna byłaby dla wykazania jego wysokości jego waloryzacja – brak jest podstaw prawnych aby tego rodzaju świadczenie zaliczyć na poczet zachowku, czy zmniejszyć o jego wysokość substrat.

Pozwany powoływał się na ustalenia ze spadkodawczynią, że za partycypację w kosztach przekształcenia prawa do lokalu, spadkodawczyni miała zapisać mu ten lokal. Oceniając charakter prawny tego rodzaju porozumienia, zakwalifikować go należy jako swego rodzaju darowiznę poczynioną przez pozwanego na rzecz matki z wykorzystaniem instytucji polecenia (art. 888 § 1 k.c. i art. 893 k.c.). Należy pamiętać, że przepisy o zachowku określają zasady jego obliczania. Nie przewidują one zaliczenia na poczet substratu zachowku darowizn dokonanych przez spadkobiercę na rzecz spadkodawcy. Uczynienie takiej darowizny tym bardziej nie powodowało powstania udziału w prawie do lokalu po stronie pozwanego.

Powódki uważały, że w skład schedy należałoby wliczyć także pobraną przez pozwanego kwotę 4.500 zł wypłaconą mu z tytułu zawartej przez matkę stron polisy na życie. Pogląd ten nie zasługuje na akceptację – zgodnie z treścią przepisu art. 922 § 2 k.c. nie należą do spadku prawa i obowiązki zmarłego ściśle związane z jego osobą, jak również prawa, które z chwilą jego śmierci przechodzą na oznaczone osoby niezależnie od tego, czy są one spadkobiercami. Tymczasem przepis art. 831 § 1 k.c. stanowi, iż ubezpieczający może wskazać jedną lub więcej osób uprawnionych do otrzymania sumy ubezpieczenia w razie śmierci osoby ubezpieczonej, a suma ubezpieczenia przypadająca uprawnionemu nie należy – w myśl § 3 powołanego przepisu – do spadku po ubezpieczonym.

Pozwany z kolei stał na stanowisku, iż do spadku należałoby doliczyć ruchomości znajdujące się w mieszkaniu spadkodawczyni a przywłaszczone przez powódki. Powódki częściowo zaprzeczały tym twierdzeniom. W celu ustalenia tej okoliczności Sąd dopuścił dowód z zeznań świadków i przesłuchania stron, jednakże przedmiotowe środki dowodowe nie pozwoliły na ustalenie co dokładnie wchodziło w skład opisywanych ruchomości, jak również jaka była ich wartość. Świadkowie wskazywali, że zmarła dysponowała jakąś biżuterią, sprzętami domowymi (zastawa stołowa, sztucce), odzieżą, meblami, etc., jednak z ich zeznań wyłowić można było jedynie ogólny zarys, w żaden natomiast sposób nie dało się wywnioskować jakie konkretnie przedmioty wchodziły w skład tych ruchomości, nie wiadomo też jakie były szczegółowe losy wszystkich tych przedmiotów po śmierci spadkodawczyni, ani jaką przedstawiały wartość. W tym zakresie udało się jedynie ustalić, iż znajdujący się w mieszkaniu spadkodawczyni telewizor kosztował ok. 1.200-1500 zł w chwili zakupu – lecz zakup ten miał miejsce w 2010 r., nieznana zatem jest wartość telewizora w chwili otwarcia spadku. Co więcej, telewizor ten zakupiony został przez M. N. (1) (wnuka powódki), który miał jej go darować z zastrzeżeniem, iż dostanie go z powrotem po jej śmierci. W ocenie Sądu takie zastrzeżenie powoduje, iż w istocie nie była to umowa darowizny, a dożywotniego użyczenia, a zatem telewizor w rzeczywistości nie stanowił własności spadkodawczyni i nie można zaliczyć go do masy spadkowej.

Należy w tym miejscu wskazać, że zgodnie z treścią art. 6 k.c., ciężar udowodnienia faktu spoczywa na osobie, która z faktu tego wywodzi skutki prawne. Przepis ten określa reguły dowodzenia, tj. przedmiot dowodu oraz osobę, na której spoczywa ciężar udowodnienia faktów mających istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy. Zaznaczyć też trzeba, że przy rozpoznawaniu sprawy na podstawie przepisów kodeksu postępowania cywilnego rzeczą sądu nie jest zarządzenie dochodzeń w celu uzupełnienia lub wyjaśnienia twierdzeń stron i wykrycia środków dowodowych pozwalających na ich udowodnienie, ani też Sąd nie jest zobowiązany do przeprowadzenia z urzędu dowodów zmierzających do wyjaśnienia okoliczności istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy (art. 232 k.p.c.). Obowiązek przedstawienia dowodów spoczywa na stronach (art. 3 k.p.c.), a ciężar udowodnienia faktów mających dla rozstrzygnięcia sprawy istotne znaczenie (art. 227 k.p.c.) spoczywa na stronie, która z faktów tych wywodzi skutki prawne. Zaprzeczenie dokonane przez stronę procesową powoduje, że istotne dla rozstrzygnięcia sprawy okoliczności stają się sporne i muszą być udowodnione. W razie ich nieudowodnienia Sąd oceni je na niekorzyść strony, na której spoczywał ciężar dowodu, chyba że miał możliwość przekonać się o prawdziwości tych twierdzeń na innej podstawie (orzeczenie SN z 28.04.1975 r., sygn. akt III CRN 26/75).

Wobec niewykazania przez pozwanego jakie dokładnie ruchomości zmarła pozostawiła, ani jaka była ich wartość, Sąd nie wziął ich pod uwagę przy obliczaniu wartości schedy, z wyjątkiem tych, które zostały wprost przez stronę powodową przyznane – a są to zabrane przez B. N. (1) rower stacjonarny o przyznanej wartości 30 zł i biżuteria o łącznej (przyznanej) wartości 150 zł.

Co do zasady (a w dużej mierze także co do wysokości) słuszne natomiast było stanowisko pozwanego odnośnie konieczności odliczenia od kwoty zachowku poniesionych przez niego kosztów związanych z pogrzebem. Zgodnie bowiem z treścią art. 922 § 3 k.c., do długów spadkowych należą m. in. także koszty pogrzebu spadkodawcy w takim zakresie, w jakim pogrzeb ten odpowiada zwyczajom przyjętym w danym środowisku. Powódki w dużej mierze nie kwestionowały poniesienia tych wydatków przez pozwanego, który nadto, przedkładając faktury VAT i inne, wymienione w części ustalającej stan faktyczny dowody, wykazał, iż łączne koszty pogrzebu wyniosły 8.078,70 zł. Za zasadny jednak uznać trzeba argument powódek, że koszty pogrzebu do kwoty 4.000 zł zostały pokryte z zasiłku pogrzebowego (co z resztą wprost wynika z treści pisma (...)). Tym samym od wartości spadku odliczeniu podlegać

biedzie jedynie kwota rzeczywiście przez pozwanego poniesiona, to jest 4.078,70 zł (różnica między całkowitym wykazanim kosztem pogrzebu, a wysokością zasiłku). Odnośnie wspomnianych przez pozwanego na rozprawie 12 lutego 2019 r. kosztów wystawienia pomnika, to Sąd pominął te koszty bowiem pozwany jedynie oświadczył, że je poniósł, nie formułując jednak żadnego formalnego roszczenia w tym zakresie, mimo, iż na rozprawie był reprezentowany przez radcę prawnego. Również w zakresie dowodów, ograniczył się jedynie do okazania faktury, nie wnosząc jednak o dopuszczenie dowodu z tego dokumentu i nie składając go do akt.

Odliczeniu od kwoty zachowku nie mogą natomiast podlegać wskazane przez pozwanego kwoty, które rzekomo miał on ponieść tytułem opłat za użytkowanie objętego spadkiem lokalu, przez czas, w jakim używały go powódki. Nawet gdyby uznać za prawdziwe wszystkie twierdzenia powoda w tym zakresie, to należności takich nie można by uznać za długi spadkowe w rozumieniu art. 922 § 3 k.c. Za utrzymanie lokalu odpowiedzialny jest bowiem jego każdorazowy właściciel (w tym przypadku właściciel spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu), którym do chwili śmierci była spadkodawczyni, a następnie pozwany – bowiem w myśl art. 925 k.c. spadkobierca nabywa spadek z chwilą otwarcia spadku i nie ma tu znaczenia, czy jest spadkobiercą ustawowym, czy też testamentowym, jak również bez znaczenia jest kiedy stwierdzono nabycie przez niego spadku, względnie zarejestrowano akt poświadczenia dziedziczenia. Powódki mogłyby więc ewentualnie odpowiadać jedynie za bezumowne korzystanie z lokalu, co jest jednak stosunkiem odrębnym od kwestii spadku. W realiach niniejszej sprawy nie byłoby też możliwości uwzględnienia tych należności w ramach powództwa wzajemnego – a to z tego względu, że w myśl art. 204 § 1 k.c. powództwo wzajemne jest dopuszczalne, jeżeli roszczenie wzajemne jest w związku z roszczeniem powoda lub nadaje się do potrącenia. Powództwo takie będzie więc dopuszczalne jeżeli istnieje związek między okolicznościami faktycznymi obu spraw, które w pewnym zakresie uwzględniają fakty wspólne, a także istnieje między tymi sprawami pewien związek prawny, który powoduje, że żądania podmiotów w pewnym zakresie w obu sprawach opierają się na tak samo określonej sytuacji prawnej. W niniejszej sprawie sytuacja taka nie istnieje, albowiem – jakkolwiek wzajemne roszczenia stron niewątpliwie mają związek na płaszczyźnie faktycznej, o tyle nie mają go na płaszczyźnie prawnej – roszczenie powódek dotyczy bowiem kwestii okołosпадkowych, a konkretnie zachowku, podczas gdy pozwany (powód wzajemny) roszczenie swoje wywodzi z tytułu bezumownego korzystania z nieruchomości. Roszczenie powoda nie nadaje się również do potrącenia, gdyż pozwany nie złożył w toku procesu oświadczenia o potrąceniu. Zgłaszając zarzut potrącenia, pozwany powinien określić wierzytelność kwotowo, wskazać, z jakiego jest tytułu, przytoczyć okoliczności faktyczne stanowiące jej podstawę oraz zgłosić dowody istnienia wierzytelności, określając precyzyjnie zakres dowodzenia (wyrok SN z dnia 16 kwietnia 2009 r., I CSK 487/08). Niedopuszczalne natomiast jest dokonanie przez sąd potrącenia wierzytelności, jeżeli pozwany jednoznacznie nie zgłosił procesowego zarzutu potrącenia, lecz wytoczył powództwo wzajemne o wierzytelność potrąconą przed procesem (por. wyrok SN z dnia 6 listopada 2009 r., I CSK 125/09) – nota bene, pozwany nie wykazał również (ani nawet nie objął tej okoliczności swoimi twierdzeniami), by składał takie oświadczenie na etapie przedprocesowym.

Niezależnie od powyższego – pozwany nie wykazał, by rzeczywiście jego roszczenie z tytułu bezumownego korzystania przez powódki z lokalu było zasadne. Pozwany nie przedłożył żadnych dowodów, które pozwalałyby na przyjęcie, że po śmierci matki w lokalu tym zamieszkiwała K. W.. B. N. (1) natomiast bezspornie zamieszkiwała w nim do października 2012 r., lecz za okres ten opłaty mieszkaniowe były uiszczane regularnie przez samą powódkę. Pozwany (powód wzajemny), nie zdołał wykazać by B. N. (1) zajmowała lokal dłużej – takim dowodem nie może być bowiem fakt, że osoby trzecie kierowały do powódki (pозwanej wzajemnej) korespondencję pod ten adres – świadczy to tylko o tym, że te osoby były przeświadczone o zamieszkiwaniu B. N. (1) w przedmiotowym lokalu. Nadto sam fakt, że w posiadaniu tej korespondencji znalazł się J. G. (1), a nie B. N. (1), świadczy o tym, że to nie ona ją odbierała, a więc pośrednio – iż w momencie, gdy korespondencja ta trafiła pod przedmiotowy adres, powódka nie zajmowała już rzeczonych mieszkania. Co więcej, fakt, że B. N. (1) opuściła lokal w październiku 2012 r. potwierdzili świadkowie Ż. T. i J. K. (2). Tymczasem, dokumenty, jakie zostały złożone przez pozwanego (powoda wzajemnego) mające stanowić dowody na wysokość roszczenia powoda w tym zakresie, dotyczą już 2013 r. Nie można zatem uznać, że powód wzajemny udowodnił roszczenie co do wysokości. W konsekwencji ten zarzut pozwanego nie mógł zostać uwzględniony, a wywiedzione na jego podstawie powództwo wzajemne podlegało oddaleniu.

Reasumując – wartość masy spadkowej po J. K. (1) wynosi zatem 218.612,22 zł (suma kwoty 17.690,92 zł znajdującej się w momencie śmierci na rachunku bankowym spadkodawczyni oraz wartości spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu wynoszącej 205.000 zł, pomniejszona o kwotę 4.078,70 zł długów spadkowych związanych z organizacją pogrzebu, w zakresie nie pokrytym z zasiłku).

Tak więc powódki, gdyby dziedziczyły po swojej matce z mocy ustawy, miałyby udział spadkowy (1/3) w wysokości 72.870,74 zł. Tym samym wysokość zachowku należnego każdej z nich wynosi 36.435,37 zł, z tym że zachówek należny B. N. (1) należy pomniejszyć o kwotę 180 zł (wartość zabranych przez nią ruchomości – rower stacjonarny 30 zł, biżuteria 150 zł).

W konsekwencji, w sprawie I C 1394/15 Sąd zasądził od J. G. (1) na rzecz K. W. kwotę 36.435,37 zł wraz z należnymi odsetkami od kwoty 34.615,15 zł – od dnia 1 maja 2015 r., a od kwoty 1.820,22 zł – od dnia 29 stycznia 2019 r., oddalając równocześnie powództwo w pozostałym zakresie.

W sprawie I C 1518/15 Sąd zasądził natomiast od J. G. (1) na rzecz B. N. (1) kwotę 36.615,15 zł wraz z odsetkami od kwoty 34.615,15 zł – od dnia 15 maja 2015 r., a od kwoty 1620,22 zł – od dnia 29 stycznia 2019 r., oddalając równocześnie powództwo w pozostałym zakresie, jak również oddalając powództwo wzajemne.

O odsetkach Sąd orzekł w obu przypadkach na podstawie art. 481 k.c., przy czym mając na uwadze zmianę brzmienia tego przepisu od dnia 1 stycznia 2016 r., Sąd dokonał rozróżnienia na odsetki ustawowe za opóźnienie należne od tej daty, i odsetki ustawowe, należne do dnia 31 grudnia 2015 r.

O kosztach sądowych Sąd – w obu sprawach – orzekł na mocy art. 98 § 1 k.p.c. w zw. z art. 100 k.p.c., jak w pkt. 4 wyroku uznając, że powódki uległy jedynie co do nieznaczej części swojego żądania i zasądził od pozwanego na rzecz powódek zwrot kosztów procesu w całości pozostawiając szczegółowe ich wyliczenie referendarzowi sądowemu.

Sygn. akt I C 1394/15

ZARZĄDZENIE

(...)

1. (...)

2. (...)

3. (...)

(...)